

Vâhidiyet ve Ehadiyet Nedir?

Vâhidiyet Nedir?

Bütün mevcudat birinindir, birine bakar ve bir tek Hâlık'ın eseridir. Yani kâinata **toplu bakış** söz konusudur. Çokluk içinde **tek el**, tek irade, tek mülk görünür.

Misal: Bir ordunun tamamına baktığında: Tek bir kumandan, tek bir nizam, tek bir merkez görürsün. İşte kâinatta: Aynı kanunlar, aynı düzen, aynı ölçü, aynı hikmet **Vâhidiyeti** gösterir.

Ehadiyet Nedir?

Her bir şeyde, o tek Hâlık'ın isimlerinin ayrı ayrı ve hususî olarak tecelli etmesi. Yani bu sefer **tek tek varlıklara bakılır.**

Misal: Aynı orduda: Her askerin üniforması ayrı, vazifesi farklı, yeri hususîdir. Ama yine aynı kumandana bağlıdır.

Vâhidiyet ve Ehadiyet arasındaki fark?

Vâhidiyet ve ehadiyet, Allah'ın isimlerinin nasıl görüldüğüne dair **iki farklı bakış şeklidir;** biri bütüne bakar, diğeri tek tek varlıklara.

Vâhidiyet, Allah'ın **birliğinin kâinat çapında** görünmesidir. Yani çokluk içinde **tek bir irade, tek bir düzen, tek bir sahiplik** vardır. **Ehadiyet**, Allah'ın her bir varlıkta ayrı ayrı ve hususî olarak tecelli etmesidir.

Bir öğretmen sınıfa ders verir bu **vâhidiyete misal.** Ama her öğrenciyle tek tek ilgilenir bu da **ehadiyete misaldir.**

Vahidiyet, yıldızdan zerreye kadar bütün varlıkların **aynı kudret, aynı ilim ve aynı iradeyle** yaratılması ve her an Allah'ın tasarrufunda olmasıdır. Vahidiyetin tecellisini kavrayabilmek için, Üstadımızın ifadesiyle, **“Kürre-i Arz vüs'atinde bir kalb bulunması lâzımdır.”** Bu ise, herkese müyesser olamayacağından Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'inde bir çok âyetlerde, önce zatını tanıttırıyor, sonra sıfatlarını ve onların tecellilerini nazara veriyor, yani **“vahidiyet içinde ehadiyet cilvesini”** gösteriyor ta ki hadsiz kesret-i mahlukatta tezahür eden vâhidiyet içinde akıllar boğulmasın daima o vâhidiyet içinde ehadiyet cilvesini gözüksün.

Güneşin ışığı **bütün yeryüzünü** kuşatır. Bu kuşatıcılık, güneşin **teklîğini** gösterir. Bu, **vâhidiyete misaldir.** Güneşi her bir **su damlasında**, her bir **cam parçasında**, her bir **ayna yüzeyinde** ışığı, ısısı, yedi rengi, bir nevi küçük gölgesi görünür. Bu da, **ehadiyete**

misaldir.

Vâhidiyet **külde birliği görmek**, ehadiyet **cüzde birliği görmektir**. Vâhidiyet **umumîdir**, ehadiyet **hususîdir**. Vâhidiyet **bütünde birliği görmek**, ehadiyet **cüzde birliği görmektir**. Vâhidiyet **kâinat çapında** tecelli eder, ehadiyet **her bir şeyin içinde** tecelli eder.

Mesela Allah'ın **yeryüzünün tamamına rızık vermesi** vahidiyet tecellisidir. Tek bir karıncanın, tam ihtiyacı kadar rızkının önüne konulması ise ehadiyet tecellisidir. Yeryüzünü bir sofraya gibi düşünüp, rızkın umumî dağıtılışını tefekkür ederseniz vahidiyet tecellisini tefekkür etmiş olursunuz; tek bir karıncayı nazara alıp, rızkının tam vaktinde ve yerinde verilmesini düşünürseniz ehadiyet tecellisini tefekkür etmiş olursunuz.

Mesela Allah'ın **baharın tamamını ihya etmesi** vahidiyet tecellisidir. Aynı mevsimde milyonlarca bitkinin, ağacın ve canlının diriltilmesi külli bir fiildir. Tek bir ağacın, hatta tek bir tomurcuğun diriltilmesi ise ehadiyet tecellisidir. Baharı bütün yeryüzü çapında düşündüğünüzde vahidiyet görünür; tek bir tomurcuğu nazara alıp, ona hususî bir hayat verilmesini düşündüğünüzde ehadiyet görünür.

Mesela Allah'ın **bütün insanları işitmesi** vahidiyet tecellisidir. Yeryüzünde aynı anda yapılan sayısız duanın, sesin ve feryadın işitilmesi umumî bir işitmedir. Tek bir kulun, kalbinden geçen sessiz duasının işitilmesi ise ehadiyet tecellisidir. Bütün insanlığı birlikte düşünüp işitilmeyi tefekkür ederseniz vahidiyet; tek bir kulun gizli niyazını düşünürseniz ehadiyet tecellisini tefekkür etmiş olursunuz.

Mesela Allah'ın **bütün mahlûkatı görmesi** vahidiyet tecellisidir. Kâinattaki her hareketin, her hâlin aynı anda görülmesi külli bir nazardır. Tek bir yaprağın titreyişinin, tek bir gözyaşının görülmesi ise ehadiyet tecellisidir. Kâinatı bir bütün hâlinde görme fiilini düşünürseniz vahidiyet, tek bir gözyaşının görülmesini düşünürseniz ehadiyet tecellisini tefekkür etmiş olursunuz.

Mesela Allah'ın **bütün varlıkları idare etmesi** vahidiyet tecellisidir. Göklerin, yerin, mevsimlerin ve kanunların birlikte yönetilmesi umumî bir rububiyettir. Tek bir insanın kalbinin atışıyla ilgilenilmesi ise ehadiyet tecellisidir. Kâinat çapındaki idareyi düşündüğünüzde vahidiyet; tek bir kalbin atışını düşündüğünüzde ehadiyet tecellisini okursunuz.

Allah'ın **bütün mahlûkatı kuşatan ilmi** vahidiyet tecellisidir; tek bir kulun kalbinden geçen niyetin bilinmesi ehadiyet tecellisidir.

Allah'ın **bütün canlıları kuşatan rahmeti** vahidiyet tecellisidir; tek bir yavrunun anne sütüyle beslenmesi ehadiyet tecellisidir.

Allah'ın **bütün varlıkları kuşatan hikmeti** vahidiyet tecellisidir; tek bir organın yerli yerinde yaratılması ehadiyet tecellisidir.

Allah'ın **bütün varlıkları ayakta tutan kayyumiyeti** vahidiyet tecellisidir; tek bir canlının anbean korunması ehadiyet tecellisidir.

Allah'ın **bütün mahlûkatı yoktan yaratması (Hâlık)** vahidiyet tecellisidir; tek bir canlının varlığa çıkarılması ehadiyet tecellisidir.

Allah'ın **bütün varlıklara umûmî suretler vermesi (Musavvir)** vahidiyet tecellisidir; tek bir insanın yüzünün eşi benzeri olmadan şekillendirilmesi ehadiyet tecellisidir.

Allah'ın **bütün âlemi kuşatan ihsanı (Vehhâb)** vahidiyet tecellisidir; tek bir kulun ummadığı bir nimete kavuşması ehadiyet tecellisidir.

Cenâb-ı Hak kâinatın bütününe **vâhidiyet mührünü**, her bir mahlûkuna **ehadiyet mührünü** vurmuştur. Biriyle azameti, diğeriyle yakınlığı ilan eder. Evet; **nereden bakarsan bak, birlik görünür**. Bütüne bakınca **vâhidiyet**, parçaya bakınca **ehadiyet** okunur; nazar değişir ama **birlik değişmez**.